

Jak vzniklo rčení, že je krev šlechticů modrá?

/64. OTÁZKA/ Člověk s modrou krví. Kdokoliv zaslechne podobné označení, je mu hned jasné, že se mluví o nějakém šlechtici. Jenže kde se rčení, že je krev šlechticů modrá, vlastně vzalo, když mají tito lidé krev ve skutečnosti červenou, stejně jako ji má každý jiný? Na to už odpovídá další díl seriálu Deníku 100 otázek a odpovědí.

ELIŠKA GÁFRIKOVÁ

Na bojištích, při popravách, při zraněních. Tam všude ztráceli po celém světě krev příslušníci šlechty. Jasně se přitom ukazovalo, že tekutina, která jim kolovala v žilách, byla úplně stejně zbarvená jako krev poddaných.

Přesto se až do dnešního dne uchovalo rčení, že mají šlechtici krev modrou. „Prý je tomu tak proto, že za určitých okolností se může krev v cévách položených pod kůží člověka se světlou pletí jevit nikoliv jako červená, nýbrž jako modrá. Mít světlou plet, to zase v lidových úsudcích bývá spojováno s osobami, které v minulosti nebyly vystaveny těžké práci a potažmo opálení na přímém slunci, a naopak pěstovali svou světlou plet ve stínu komnat šlechtických paláců,“ vysvětlil možný důvod vzniku rčení v dalším díle seriálu Deníku 100 otázek a odpovědí historik To-

máš Knoz z Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

Přitom je to slovní spojení nejen nepravdivé, ale také „neodborné“. „V době nej-

většího rozmachu šlechtictví – v období renesance a baroka (toto období bývá také nazýváno „věkem urozených“) – se v pramenech s tímto pojmem přilíši nese-

tkáme. A proto se s ním v podstatě nesetkáváme ani v moderní odborné literatuře, věnované dějinám šlechty. Přece jen jde o pojem spíše poetický než odborný či

dokonce právní,“ zmínil Knoz.

ŠPANĚLSKÝ VÝMYSL

Rčení o modré krvi podle některých názorů vzniklo ve

středověku. „Zpravidla bývá jeho počátek kladen do středověké Kastilie, části dnešního Španělska. Tam přicházeli z Evropy Germáni, kteří si zde vydobývali pozici společenské elity a kteří měli na rozdíl od obyvatelstva Iberského poloostrova světlou plet – jejich krev, respektive cévy prosvítající kůži se pak jevíly jako modré. Ve španělštině se tak začal používat výraz „sangre azul“,“ uvedl Knoz.

Podle něj se ale na tomto původu rčení neshodují všichni. „Vyskytují se i alternativní názory. Jejich autoři poukazují na jiný pojem pro krev těchto „šlechticů“, a sice „sangre goda“, což bychom mohli přeložit jako gotická krev nebo krev Gótů,“ podotkl historik.

Spojení modrá krev se v Evropě mohutněji začalo používat od 19. století. „Je příslovečné, že se pojem v internacionálním prostředí obecně rozšířil v době, kdy šlechta v podstatě ztrácela na významu, který měla od středověku do období baroka. V 19. století sice v celé řadě evropských zemí pořád existovaly monarchie, společnost se ale vnitřně proměňovala a šlechtický titul si za peníze zakupovali různí podnikatelé a státní úředníci, kteří nebyli urozeného původu. Ve dvacátém století se v některých západoevropských zemích pojem modrá krev začal používat v ironickém významu,“ řekl Knoz.

V DEFINICÍCH CHYBÍ

O tom, že rčení o modré krvi nemá žádnou oporu ve vědě a výzkumu, ale jde o čistě lidové rčení, svědčí i to, že se nevyskytuje v žádné z definic šlechty. Ani historických, a to i přesto, že se v některých o krvi doslova mluví. „Dvořan chce, aby šlechta byla znamením otcovské a mateřské krve, zrozenou svobodou, žilou, z níž od pramene proudí ušlechtilá krev. Cedrem mezi plody, lilii mezi květy, orlem mezi ptáky, diamantem mezi kameny, obzvláštní ozdobou mezi lidmi. Aby byla nositelkou ušlechtilých ctností,“ stálo třeba v kázání vídeňského barnabity Dona Florentia Schillinga z první poloviny 17. století, který mimo jiné vychází i z jiného známého autora, Itala Baltasara Castigliona a jeho spisu Dvořan.

Slovo krev v této definici odkazuje podle Knoze k původu. „Ten by ovšem nic neznamenal bez právní a sociální svobody, a už vůbec ne bez ctnosti. Jestliže bychom chtěli dnes formulovat podobnou charakteristiku, mohla by vypadat asi takto: Šlechta je v tradiční – stavovskoy rozlišené společnosti – sociální elitou, ale také elitou s privilegovaným právním postavením. Společenská role šlechty je přitom velmi proměnlivá, a to jak v čase, tak v geografickém prostoru,“ dodal historik.

Vážení čtenáři,

také vás trápí nějaká otázka, na kterou jste vždy chtěli znát odpověď? Pošlete nám ji na adresu 100otazek@denik.cz.

MODRÁ KREV V EVROPĚ.

Následník britského trůnu princ William při korunovaci svého otce Karla III. (nahore), švédský král Karel XVI. Gustav s manželkou Silvií (uprostřed) či španělský král Filip VI. (dole).

3 x foto: Profimedia